

4. Показники захворюваності на туберкульоз та діяльність протитуберкульозних закладів України. URL : medstat.gov.ua/im/upload/Tuberkul2020.zip.
5. Стан здоров'я дітей 0-17 років в Україні та надання їм медичної допомоги за 2021 рік. medstat.gov.ua/im/upload/Pediatric2021.zip.
6. Стан здоров'я дітей 0-17 років (педіатрія). 2019 рік. medstat.gov.ua/im/upload/Pediatric2019.zip
7. У Житомирській області перебуває на обліку понад 2,7 тис. хворих на туберкульоз. <https://oda.zht.gov.ua/news/u-zhytomyrskij-oblasti-perebuvaye-na-obliku-ponad-2-7-tys-hvoryh-na-tuberkuloz/>

ЗНАЧЕННЯ АНАЛІЗУ ТЕНДЕНЦІЙ ПОШИРЕННЯ ХРОНІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ДЛЯ ПЛАНУВАННЯ РЕСУРСІВ У СИСТЕМІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

А.О. Букача¹, С.М. Грищук²

^{1,2}Житомирський медичний інститут Житомирської обласної ради, вул.
Велика Бердичівська, 46/15, Житомир, 10002, Україна

Анотація. У дослідженні розглянуто сучасні тенденції і фактори, що сприяють зростанню хронічних захворювань, та обґрунтовано необхідність адаптації до них ресурсів громадського здоров'я.

Ключові слова: старіння населення, фактори ризику, спосіб життя, профілактика.

Актуальність теми дослідження полягає у зростаючому навантаженні на систему громадського здоров'я України через поширення хронічних захворювань. Це вимагає ефективного планування ресурсів та розробки стратегій для адаптації до мінливих тенденцій. Зростання числа випадків хронічних захворювань, таких

як діабет, серцево-судинні захворювання, створює значний тиск на медичні та соціальні служби, підкреслюючи необхідність глибокого аналізу та реагування.

Аналіз останніх досліджень. У наукових джерелах розглядаються різні аспекти поширення хронічних захворювань, включаючи демографічні зміни, скорочення тривалості життя, зміни в життєвому стилі та екологічні фактори. Вивчалися результати досліджень щодо зв'язку між соціально-економічними умовами та здоров'ям, а також стратегій профілактики та управління хронічними захворюваннями на місцевому та національному рівнях [1-5].

Мета дослідження полягала у визначенні сучасних тенденцій поширення хронічних захворювань та їх значення для планування ресурсів системи громадського здоров'я.

Методологія дослідження включала аналіз даних з різних джерел, включаючи статистичні звіти щодо здоров'я населення, наукові публікації та звіти міжнародних організацій. Використовувалися кількісні методи для оцінки тенденцій поширення хронічних захворювань та якісні методи для аналізу політик і програм, спрямованих на зменшення їх впливу. Особлива увага приділялася дослідженням, що дозволяли оцінити ефективність різних підходів до управління ресурсами громадського здоров'я в контексті хронічних захворювань.

Результати досліджень. Останніми десятиліттями спостерігається значний ріст поширеності хронічних захворювань на глобальному рівні, що ставить під загрозу здоров'я людських популяцій та стійкість систем охорони здоров'я. За даними Всесвітньої організації здоров'я (ВООЗ), хронічні неінфекційні захворювання, такі як серцево-судинні захворювання, рак, хронічні респіраторні захворювання та діабет, є основною причиною смертності у світі, значно впливаючи на якість життя людей та економічне навантаження на системи охорони здоров'я. Це особливо актуально для нашої держави.

Однією з важливих тенденцій є глобалізація нездорових звичок, включаючи нераціональне харчування, обмежену фізичну активність, вживання тютюну та

алкоголю. Ці фактори ризику сприяють розвитку хронічних захворювань і є предметом глобальних досліджень та охорони здоров'я. Вплив цих факторів на громадське здоров'я є значним, оскільки вони не тільки збільшують ризик розвитку захворювань, але й сприяють виникненню їх ускладнень та передчасній смертності [1].

Іншою важливою тенденцією є демографічна трансформація, зокрема старіння населення. Збільшення частки літніх людей у світовому населенні призводить до зростання кількості осіб, що страждають на одне чи кілька хронічних захворювань, оскільки вік є значним фактором ризику для більшості з цих станів. Це вимагає значних зусиль у сфері охорони здоров'я, спрямованих на забезпечення адекватного догляду та підтримки цих осіб, а також адаптацію медичних систем до потреб старіючого населення.

Технологічний прогрес і зміни в медичній практиці також впливають на хронічні захворювання, пропонуючи нові можливості для їх діагностики, лікування та профілактики. Розвиток персоналізованої медицини, заснованої на генетичних та молекулярних особливостях індивіда, відкриває нові перспективи для ефективного лікування хронічних захворювань. Однак це також породжує питання щодо доступності таких технологій для всіх верств населення та етичних аспектів їх використання.

Збільшення доступності та якості медичного обслуговування, особливо в країнах, що розвиваються, є ще однією ключовою тенденцією. Покращення систем охорони здоров'я та забезпечення широкого доступу до якісних медичних послуг є критично важливими для профілактики та лікування хронічних захворювань. Проте це вимагає значних інвестицій та реформ у медичній сфері, що може бути складним для багатьох країн.

На міжнародному рівні спостерігається зростаюча увага до проблеми хронічних захворювань, що проявляється у вигляді глобальних ініціатив та програм, спрямованих на зменшення їх поширеності. Важливим кроком у цьому

напрямку є розробка та впровадження національних стратегій і планів дій, що охоплюють широкий спектр заходів, від моніторингу та нагляду за хронічними захворюваннями до підтримки досліджень та інновацій у цій сфері.

Попередження хронічних захворювань та управління ними вимагає комплексного підходу, що включає як індивідуальні зусилля, так і колективні дії на рівні громад та держав. Освіта населення, підвищення обізнаності про фактори ризику, а також створення умов для здорового способу життя є ключовими елементами ефективної стратегії боротьби із хронічними захворюваннями. Окрім того, важливо зосередитися на розробці політик, що сприяють рівному доступу до якісних медичних послуг для всіх верств населення, незалежно від їх соціально-економічного статусу [2].

Отже, хронічні захворювання становлять значний виклик для глобального громадського здоров'я, що вимагає злагоджених зусиль усіх зацікавлених сторін – від індивідуальних осіб до урядів та міжнародних організацій. Розуміння тенденцій у поширенні та впливі хронічних захворювань на громадське здоров'я, а також розробка ефективних стратегій і програм для їх профілактики та лікування, є ключовими для забезпечення більш здорового майбутнього для наступних поколінь.

Аналіз чинників, що сприяють зростанню хронічних захворювань, є критично важливим аспектом в галузі громадського здоров'я, оскільки це дозволяє визначити ключові області для інтервенцій та планування ресурсів.

Одним з основних факторів, що сприяють зростанню хронічних захворювань, є зміни в способі життя, пов'язані з урбанізацією та глобалізацією. Ці зміни включають збільшення споживання оброблених продуктів із високим вмістом насичених жирів, транс-жирів, цукрів та солі, а також зниження фізичної активності через сидячий спосіб життя. Такі фактори ризику ведуть до розвитку ожиріння, яке, у свою чергу, підвищує ризик розвитку багатьох хронічних захворювань.

Тютюнопаління є ще одним значним фактором ризику, асоційованим із рядом хронічних захворювань, включаючи рак легень, хронічне обструктивне захворювання легень (ХОЗЛ) та серцево-судинні захворювання. Шкідливі звички, такі як надмірне споживання алкоголю, також сприяють розвитку хронічних станів, зокрема цирозу печінки та залежності [3].

Екологічні фактори, такі як забруднення повітря та води, впливають на здоров'я людей, сприяючи розвитку респіраторних захворювань та інших хронічних станів. Вплив токсичних речовин у навколишньому середовищі може призвести до накопичення шкідливих речовин у організмі, що з часом може спричинити хронічні захворювання.

Генетична схильність також відіграє роль у розвитку хронічних захворювань, проте вплив модифікованих факторів ризику, таких як дієта, фізична активність та куріння, часто є визначальним у розвитку цих станів. Індивідуальні характеристики, такі як вік, стать та соціально-економічний статус, також впливають на ризик розвитку хронічних захворювань.

З огляду на ці фактори, розуміння епідеміології хронічних захворювань та ідентифікація груп високого ризику є ключовими для розробки ефективних стратегій громадського здоров'я [4].

Профілактика та раннє виявлення хронічних захворювань через програми скринінгу та інформаційні кампанії можуть значно знизити навантаження на системи охорони здоров'я та покращити якість життя населення.

Ефективне управління хронічними захворюваннями вимагає інтегрованого підходу, що включає медичне втручання, зміни способу життя та підтримку на рівні спільноти. Це включає розробку політик, спрямованих на зменшення споживання тютюну та алкоголю, покращення доступу до здорової їжі та можливостей для фізичної активності, а також підвищення обізнаності про ризики та методи профілактики хронічних захворювань.

За результатами аналізу тенденцій щодо поширення хронічних захворювань необхідно провести ефективний розподіл ресурсів у громадському здоров'ї, щоб забезпечити найбільшу користь для населення. Це включає інвестиції в дослідження для кращого розуміння факторів ризику, розробку інноваційних інтервенцій та підтримку програм, спрямованих на зниження розповсюдженості хронічних захворювань [5].

Висновки. Отже, враховуючи складність та багатофакторний характер виникнення та перебігу хронічних захворювань, управління ними вимагає координації зусиль між системами громадського здоров'я, освіти, соціального захисту та приватного сектору. Тільки через такий комплексний підхід можна досягти значного прогресу в боротьбі із поширенням хронічних захворювань та покращенні здоров'я населення на глобальному рівні.

Список використаних джерел та літератури

1. Кириченко В.І., Міщенко Т. О. Оцінка стану поширення хронічних неінфекційних захворювань серед дорослого населення України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Медицина. 2017. С. 73-76.
2. Медведева О. Л., Шеремет І. М., Бережницька, І. М. Популяційний аналіз поширення хронічних неінфекційних захворювань серед населення м. Харкова. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2016. 1(1). С. 82-86.
3. Попова І. В., Бабіч В. С. Сучасний стан і тенденції захворюваності населення Харківської області хронічними неінфекційними захворюваннями. *Здоров'я України*. 2015. 1(36). С. 21-23.
4. Шульга А. М., Шульга О. М. Динаміка поширення хронічних захворювань та її вплив на стан здоров'я населення. *Медична галузь: науково-практичний журнал*. 2019. 15(2). С. 89-94.
5. World Health Organization. (2020). Global action plan for the prevention and control of noncommunicable diseases 2013–2020. Geneva: World Health Organization.